

97 APPENDIX.

SCRIPTA DEPERDITA SANCTI CHROMATII.

Tractatus procul dubio seu *Commentarios* scripsit sanctus *Chromatius* Aquileiensis episcopus in *Evangelium sancti Matthæi*, ab ipso illius sacri Textus exordio usque saltem ad ejusdem cap. vi, vers. 24, ubi desinit *Tractatus* ultimus, qui superest, in idem *Evangelium*. Cum *Tractatus* hujusmodi sive *Commentarios* scripserit sanctus noster episcopus, ut privatim legendos traderet ad piam fidelium exercitationem, prout conjecimus in *Præfatione* ex verbis ipsis sancti Præsulis, quæ habentur *Tractatu* 5, num. 2; hinc jure inferimus, eundem *Tractatus* seu *Commentarios* suos inchoasse ab exordio illius *Evangelii*, et integros perduxisse, absque ullo hiatu, ad minus usque ad *Tractatum* ultimum quem habemus, qui in hac nostra editione est 17; licet non invite conjectare possimus, eundem ulterius quoque produxisse opus, et fortasse ad extremum usque versiculum totius *Evangelicæ* *Matthæi* historię, uti latius in *Præfatione*.

Deperdita itaque merito censentur primo, quæ

A scripsit sanctus *Chromatius* ab initio *Evangelii* sancti *Matthæi*, usque ad vers. 15 capitis iii, ubi incipit *Tractatus* qui in hac nostra editione primus est, quique apud Gallandium, inverso prorsus ordine, 17 numeratur.

Deperdita secundo haberi debent, quæ scripsit sanctus *Chromatius* a versu 17 capitis iii ejusdem *Evangelii*, usque ad initium capitis v, ubi incipit *Tractatus*, qui in nostra editione 3 est, quique perperam apud Gallandium 2 inscribitur.

Atque hæc saltem sunt quæ jure optimo desiderantur ex sancti *Chromatii* Opere in *Evangelium sancti Matthæi*.

Deperditæ tertio sunt epistolæ complures, quas sciimus sanctum Præsulem dedisse ad sanctum Ambrosium, ad sanctum Hieronymum, ad sanctum Joannem Chrysostomum, necnon ad Honorium et Arcadium Augustos; uti patet ex *Lucubrationibus*, quas subjicimus, clarissimorum virorum Fontanini atque de Rubeis.

99 SCRIPTA S. CHROMATIO FALSO ATTRIBUTA.

MONITUM DE SEQUENTIBUS EPISTOLIS,

Ex Bibliotheca Sancta Sixti Senensis libro II, pag. 138 tomi I editionis Neapolitanæ Fr. Pii-Thomæ Milante 1742.

Matthæus evangelista fingitur esse auctor duorum librorum, quorum alter, *De ortu, sive stirpe Mariæ*, alter *De infantia Salvatoris* inscribitur; qui *Valentinianorum* et *Gnosticorum* commenta sunt. His libris inepti quidam auctoritatem asserere cupientes, præfationes addiderunt sub nomine *Chromatii* et *Heliodori* episcoporum ad *Hieronymum*, et *Hieronymi* ad ipsos confictas; quæ utrumque opus testarentur a *Hieronymo* in gratiam eorundem episcoporum ex *Hebraico Matthæi* volumine translatum, et ab *Hæreticorum* falsationibus expurgatum. Sed cum in his libris, eadem nunc extant aniles fabulæ, quas *Irenæus* in primo adversus *Valentinianorum* hæreses, et *Epiphanius* primo *Panarii*, sectione tertia, ex iisdem voluminibus refellunt, palam apparet impostorum deceptio. *Gelasius* distinct. 15 inter libros ab *Ecclesia* damnatos utrumque abiecit.

EPISTOLA I.

Sub sanctorum *Chromatii* et *Heliodori* nomine, ad sanctum *Hieronymum*, de duobus apocryphis libris; videlicet, *De ortu Mariæ* *Reginæ Virginis*, et de infantia *Salvatoris*: cui accedit *Pseudo-Hieronymi* gemina responsio: .

(Ex Codice Apocrypho Novi Testamenti Joannis Alberti Fabricii, tomo I, pag. 7 et seqq. editionis secundæ, Hamburgi 1719; atque ex tomo XI Operum Sancti Hieronymi, editionis Veronensis Dominici Vallarsii, col. 279 et seq.).

Dilectissimo fratri *HIERONYMO* presbytero, *CHROMATII* et *HELIODORUS* episcopi salutem in Domino.

100. Ortum *Mariæ* *reginæ*, *virginis*, simul et *nativitatem* atque *infantiam* *Domini* nostri *Jesu Christi* in apocryphis invenimus libris, in quibus multa con-

C traria nostræ fidei considerantes scripta, recusanda credimus universa: ne per occasionem *Christi*, lætitiā *Antichristo* traderemus. Ista igitur nobis considerantibus, exstiterunt viri *Dei*, *Armenius* et *Virinus*, qui dicerent sanctitatem tuam beatissimi *Matthæi* *Evangelistæ* manu scriptum volumen *Hebraicum* invenisse, in quo et *Virginis* *matris*, et *Salvatoris* *infantia* esset scripta: et idcirco tuam *charitatem* per ipsum *Dominum* nostrum *Jesum* *Christum* expetimus; quatenus et illud ex *Hebræo* *Latinis* auribus tradas: non tantum ad percipiendum, quæ sunt *Christi* insignia, quantum ad *hæreticorum* astutiam excludendam, qui ut doctrinam malam instituerent, bonam *Christi* *nativitatem* suo mendacio miscuerunt, ut post dulcedinem vitæ, mortis amaritudinem oc-

cultarent. Erit ergo purissimæ pietatis, vel ut rogantes fratres exaudias, vel episcopos exigentes charitatis debitum, quod idoneum credideris, recipere facias. Vale in Domino, et ora pro nobis.

EPISTOLA II.

HIERONYMI, CHROMATIO ET HELIODORO EPISCOPIS.

Dominis sanctis et beatissimis, CHROMATIO et HELIODORO episcopis, HIERONYMUS exiguus Christi servus in Domino salutem.

Qui terram auri consciam fodit, non illico arripit quidquid fossa profuderit lacerata, sed priusquam fulgens pondus vibrantis jactus ferri suspendat, interrim vertendis suspendendisque cespitibus immoratur, et specialiter qui nondum lucris augetur. Arduum opus injungitur, cum hoc fuerit mihi a vestra beatitudinæ imperatum, quod nec ipse sanctus Matthæus Apostolus et Evangelista voluit in aperto conscribi. Si enim hoc secretum non esset, Evangelio utique ipsius, quod edidit, addidisset: sed fecit hunc libellum Hebraicis litteris obsegnatum; **101** quem usque adeo edidit, ut et manu ipsius liber scriptus Hebraicis litteris a viris religiosissimis habeatur, qui etiam a suis prioribus per successus temporum susceperunt. Hunc autem ipsum librum numquam alicui transferendum tradiderunt: textum ejus aliter atque aliter narraverunt.

Sed factum est, ut a Manichæi discipulo, nomine Seleuco, qui etiam Apostolorum gesta falso sermone conscripsit, hic liber editus, non ædificationi, sed destructioni materiam exhibuerit; et quod talis probaretur in synodo, cui merito aures Ecclesiæ non paterent. Cessent nunc oblatantium morsus: non istum libellum canonici post superaddidimus Scripturis, sed ad detegendum hæreseos fallaciam, apostoli, atque Evangelistæ scripta transferimus: in quo opere non tam piis jubentibus episcopis obtem-

* Seleuchi librum videtur affirmare se ex Hebraico translaturum; sed rectius duo hæc distinguit, et Seleuchi librum rejici tanquam impiis additamentis refertum, et alterum Hebraicum tanquam nihil exitiosi habentem probari, licet non ut canonicum, et

peramus, quam impiis hæreticis obviamus. Amor igitur est Christi, cui satisfacimus, credentes quod nos suis orationibus adjuvent, qui ad Salvatoris nostri infantiam sanctam per nostram potuerint obedientiam pervenire.

EPISTOLA III.

EJUSDEM PSEUDO-HIERONYMI AD EOSDEM.

In alia epistola, versioni libri de Nativitate Mariæ præmissa.

Petit a me, ut vobis rescribam, quid mihi de quodam libello videatur, qui de nativitate sanctæ Mariæ a nonnullis habeatur. Et ideo scire vos volo, multa in eo falsa inveniri. Quidam namque Seleucus, qui passiones apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit. Sed sicut de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dixit, de doctrina vero eorum plura mentitus est; ita et hic multa non vera de corde suo conflavit. Proinde ut in Hebræo habeatur, verbum ex verbo transferre curabo. Si quidem sanctum Evangelistam Matthæum eundem libellum liquet composuisse, et in capite Evangelii sui Hebraicis litteris obsegnatum apposuisse: quod an verum sit, auctori præfationis, et fidei scriptoris committo. Ipse enim, ut hæc dubia esse pronuntio, **102** ita liquido falsa non affirmo. Illud autem libere dico, quod fidelium neminem negaturum puto, sive hæc vera sint, sive ab aliquo conficta, sacrosanctam sanctæ Mariæ nativitatem magna miracula præcessisse, maxima consecuta fuisse: et ideo salva fide ab his qui Deum ista facere posse credunt sine periculo animæ suæ credi et legi posse. Denique in quantum recordari possum, sensum non verba scriptoris sequens, et nunc eadem semita non eisdem vestigiis incedens, pum quibusdam diverticulis ad eandem viam recurrens, sic narrationis stylum tentabo; et non alia dicam, quam quæ aut scripta sunt ibi, aut consequenter scribi potuerunt.

Matthæi genuinum. Ex edit. Hieronymiana Valarsii.

^b Si præfationi nempe, ut mox additur, fidem habere velis. *Ibid.*

^c Fort., temperabo. *Ibid.*

MONITUM DE SEQUENTIBUS EPISTOLIS,

Ex Tractatione cardinalis Baronii De Martyrologio Romano, cap. VII.

Quod pertinet ad epistolam, Chromatii et Heliodori episcoporum nomine, ad Hieronymum scriptam, in primis ex ejusdem inscriptione imposturam facile deteges, si illorum temporum loquendi generis habueris rationem: dum in ea prædicti episcopi, immo ipsa synodus (synodi enim, quam prætexunt, nomine scribere proficitur) ipsum Hieronymum presbyterum appellat Patrem; cujus nomenclature nullum prorsus penes illorum temporum scriptores exemplum invenies, ut in scriptione litterarum episcopi, vel ipsa synodus presbyterum cujusvis meriti dicant Patrem, cum alioqui et amplissimarum sedium episcopos et patriarchas, non nisi fratres **103** consueverunt appellare. Habetur mentio in eadem epistola de quodam concilio ex totius Italiæ episcopis Mediolani, Theodosio imperatore præsentem, coacto. Verum istud commentum esse non dubites: qui enim fieri potuit, ut tam celebris synodus sic e scriptorum monumentis exciderit, sic silentio fuerit obvoluta, ut nullus illorum temporum scriptorum quorum sane haud exiguus fuit numerus, nec nomine tenus ejus meminere? Sed hæc manifestiora reddentur, si lucubrationum Hieronymi temporis exacta ratio habeatur. Quando, rogo, volunt illam synodum coram Theodosio Mediolani congregatam? Nam cum primum, adversus Maximum tyrannum pugnaturus, Constantiнопoli anno decimo, sui imperii in Italiam venit? Certe id dici non posse, quæ sanctus Hieronymus scribit, vehementer repugnant: dum enim in libro de Scripturis Ecclesiasticis, ad calcem, cunctas quas hactenus usque ad annum decimum

quartum ejusdem Theodosii imperatoris elaborasset lucubrations, recenset, nec verbum quidem de conscripto, vel a se translato libro de Martyribus habet, quem statim post illam synodum scriptum esse, illæ ipsæ recitatae epistolæ indicant: ex quibus satis apparet, dictam synodum commentitiam ad primum Theodosii Mediolanum adventum non posse referri. Quod si ad secundum adventum ejus (his tantum post adeptum imperium in Italiam venisse, certum est), quando iterum ad expugnandum Eugenium tyrannum ex Oriente in Italiam descendit, eandem synodum Mediolani celebratam esse dixerint: certe ratio temporum contradicit. Descendit Theodosius in Italiam cum exercitu anno decimosexto, eodemque ultimo sui imperii, decernensque cum Eugenio, sexta die septembris illum obtinuit, inde Mediolanum se contulit: quæ autem tunc ab eo illic sunt facta usque ad diem 17 Januarii, quæ ex hac vita migravit, Ambrosius ea Oratione quam habuit in ejus funere, et alii illorum temporum scriptores exacte describunt; adeo ut nullum ejusmodi cogendi concilli reliquum esse tempus appareat. Ex his itaque totum illud commentum de litteris ex prædicta synodo datis, aliisque rebus quæ iisdem continentur epistolis, plane clara luce detegitur: ut quod in illis habetur de Gregorio episcopo Cardubensi matutinas ac vespertinas Missas agente: Augustinus etenim qui iisdem temporibus vixit, id tantum quinta feria majoris hebdomadæ in Cœna Domini in Ecclesia catholica fieri **104** consuevisse, testari videtur, scribens ad Januarium epistola 118, cap. 5. Licet sciamus olim temporibus Cypriani, matutinum ac vespertinum sacrificium in Africa offerri, in usu fuisse, ut idem Cyprianus testatur ad Cæciliam scribens epistola 63 editionis Pamelii, quem morem apud Ægyptios tantum persequeretur, auctor est Sozomenus Historiæ libro vii, cap. 19. Quamvis etiam sciamus in concilio Agathensi secundum recentiorum lectionem haberi mentionem de Missis matutinis et vespertinis, et ex eo c. 15, dist. 45. Sed in hæc non oblitimur, cum sciamus ecclesiasticorum rituum diversam fuisse diversorum consuetudinem. Deprehenditur et in eo de Gregorio impostura, dum dicitur ipsum etiam jejunii tempore celebrasse natalitia Martyrum: diversam quippe ab his fuisse Ecclesiæ consuetudinem, testantur antiqui canonæ, ut concil. Laodic. c. 51, apud Mart. collect. c. 48, et 33, q. 1, Non licet in Quadragesima. Quod insuper tam in dicta episcoporum epistola, quam in ea quæ ad eundem Hieronymi nomine reddita habetur, Eusebius episcopus Cæsareæ sanctitatis elogio commendatur, pro monstro quidem habetur. Etenim etsi olim sanctitatis titulus communior esse videretur, ut non solum (ut hodie) illis tribueretur christianis, qui vita sancti in cælo regnant cum Christo, sed in quibuscumque laudabilioris vitæ fidelibus: datum tamen aliquando homini hæretico, nemo dicere jure poterit. At vero quibus titulis idem Hieronymus Eusebium ipsum nominare consueverit, ab ipso audiamus: qui ad Pammachium scribens epist. 65 hæc de eo: Impietatis Actii apertissimum propugnator est, etc. In fine etiam plura habet in eandem sententiam. In Apologia adversus Rufinum lib. i hæc de eodem: Eusebius episcopus Cæsariensis, Arianae quondam signifer factionis. Et lib. ii eundem principem Arianorum appellat. Idem ad Ctesiphontem; agens de scriptis ipsius: Eum, inquit, fuisse Arianum, nemo est qui nesciat. Et ad Minerium epist. 152 ipsum errasse in dogmatum veritate, aperte testatur. Ecce tibi quibus titulis, et quam diversis a præponio sanctitatis Eusebius a Hieronymo nuncupetur: ut ex his saltem liquido cognoscas, alium longe diversum a Hieronymo fuisse epistolæ illius auctorem: quem (etsi aliud non esset, ac cætera de eodem consentirent) ab eo esse longe diversum, ex dicendi stylo, non est qui eam epistolam legens, facillime non cognoscat. Hæc de verbis. Quod si res ipsas in ea conscriptas **105** disquiras, magis magisque imposturam intelliges. Si enim vera sunt, quæ inter Constantinum Augustum et Eusebium acta idem auctor enarrat; quæ tanta modestia in Eusebio, qui suarum laudum egregius prædicator semper est visus, ut illa silentio præterierit, cum eadem sæpius repetendi, quoties agit de libro a se de Martyribus scripto, opportuna se daret occasio? Consuevit enim ipse res a se cum Constantino gestas narrare, extollere, eandemque sæpius inculcare, ut de Vita Constantini libro ii, cap. 44 et 45; libro iii, cap. 57, 58, 59 et 60, et libro iv, c. 33, 34, 35. Quod demum auctor (quisquis ille fuerit) in eadem epistola excipit de kalendis Januarii, quasi ea die nullus passus sit martyr; quam mendax ac frivola ea sit de kalendis exceptio, consule quæ inferius notantur die 1 Januarii B. Hæc jam satis (etsi alia quoque superessent) ad coarguendam prædictarum epistolarum falsitatem sufficere existimamus.

EPISTOLA IV.

Idem sub sanctorum Chromatii et Heliodori nomine, ad eundem sanctum Hieronymum, de Natalitiis sanctorum, seu de opere Martyrologii colligendo: cui pariter accedit Pseudo-Hieronymi responsio:

(Ex Tractatione cardinalis Baronii De Martyrologio Romano; atque ex tomo XI Operum Sancti Hieronymi, editiois Veronensis Dominici Vallarsii, col. 473 et seq.)

EPISTOLA V.

CHROMATII ET HELIODORI

EPISCOPORUM AD BEATUM HIERONYMUM,

De opere Martyrologii colligendo.

Domino sancto Patri HIERONYMO, CHROMATIUS et HELIODORUS episcopi, in Domino salutem.

Cum religiosissimus Augustus Theodosius Mediolani urbem esset ingressus, universosque Italiæ episcopos ad se invitasset, et ob causam aliquantulorum episcoporum, qui ex Ariana face suas animas inquinassent, inquireret: contigit et nostram parvitatem in eodem adesse concilio. In quo cum dicenda dicta essent, et definienda definita, cœpit

A christianissimus Princeps S. Gregorium Cardubensis Ecclesiæ in eo præferre antistitem, quod omni die, sive non jejunans, matutinas; sive jejunans, vespertinas explicans Missas, eorum martyrum, quorum natalitia essent, plurimorum nomina memoraret. Factumque est, ut omnes staueremus ad tuam scribere charitatem, ut famosissimos feriales de archivio S. Eusebii Cæsareæ Palæstinæ episcopi inquirens, martyrum ad nos dirigas festa: ut possimus hoc officium per tuam sanctam industriam melius perfectiusque ad honorem Dei martyribus exhibere.

106 EPISTOLA VI.

BEATI HIERONYMI AD EOSDEM,

Super eo ipso Responsio.

B CHROMATIO ET HELIODORO sanctis episcopis, HIERONYMUS presbyter.

Constat, Dominum nostrum Jesum Christum omni die martyrum suorum triumphos excipere, quorum passiones a sancto Eusebio Cæsariensi episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus cum Cæsaream fuisset ingressus, et diceret

memorato antistiti, ut peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura, legitur, respondisse Eusebium: Opibus suis Ecclesiam ditatam, nulla petendi beneficia necessitate compelli: sibi tamen desiderium immobile existisse, ut quicquid in republica Romana gestum sit erga sanctos Dei iudices iudicibus succedentes in universo orbe Romano, sollicita perscrutatione, monumenta publica discutendo, perquirerent; et qui martyrum, a quo iudice, in qua provincia vel civitate, qua die, quave perseverantia passionis suæ obtinuerunt palmam, de ipsis archivis sublata, ipsi Eusebio, regio jussu, dirigerent. Unde factum est, ut idoneus relator existens, et ecclesiasticam historiam retexeret, et omnium pene martyrum, provinciarum omnium Romanarum tropæa diligens historiographus declararet: quatenus omni die sacrificium Deo offerentes, eorum nomina meminissent: studentes, qui die ipso, quo sacrificium offeretur, victores diaboli exstissent, et martyrii sui triumpho pollentes, atque ovantes ad Regem suum pervenissent Christum. Hac de

A causa singulorum mensium, singulorumque dierum festa conscripsimus, ut jubere dignabamini, perennem nostræ parvitalis memoriam fore credentes cum diebus omnibus per tot annorum spatia sancta Sanctorum nomina fuerint festive celebrata. Et quoniam per singulos dies, diversarum provinciarum, diversarumque urbium plusquam octingentorum, et nongentorum martyrum sunt nomina nominata: ut nullus dies sit, qui non intra quingentorum numerum reperiri possit ascriptus, exempto die kalendarum Januariarum; considerans inter innumerabiles turbas lectoris animum intra unum mensem posse lassescere: ne id eveniat, breviter et succincte eorum, qui sunt in amplissima festivitate in suis locis tantum præ omnibus memoratus sum, ut, amputato fastidio, unus de omnibus sufficiat libellus ascriptus. Sane in prima parte libelli, omnium beatorum Apostolorum festa conscripsimus, ut dies varii non videantur dividere, quos una dignitas apostolatus in cælesti gloria fecit esse sublimes.

EX HISTORIA LITTERARIA AQUILEIENSI

JUSTI FONTANINI

ARCHIEPISCOPI ANCYRANI,

Romæ edita, an. 1742.

109 LIBRI III CAPUT III.

1. Chromatius patria Aquileiensis. II. Valeriano suffectus. III. A magnis viris laudatus. IV. Ejus rogatu Hieronymus varios Bibliorum libros in Latinum sermonem convertit. V. Rufinum et Hieronymum in concordiam redigere studet. VI. Joannis Chrysostomi causam juvat. VII. Chrysostomi ad Chromatium epistola. VIII. Blondelli commenta. IX. Chromatius obit, et Sanctorum fastus ascribitur.

I. Ad eos pervenimus, qui partæ salutis sæculum v attigerunt. Horum agmen ducit CHROMATIUS, Aquileiensis antistes, quem Dandulus in Chronico lib. 1, cap. 14, parte 1, natione *Hispanum*, Marianus Victorius in argumento epistolæ 43 Hieronymianæ *Dalmatam*, Sixtus Senensis in Bibliotheca lib. IV *Romanum* fecerunt. Sed omnes in errore versari; civemque *Aquileiensem* fuisse, posito etiam pignore contenderim. Nam Aquileiæ semper vixit, ubi ei *matrem*, *sorores*, et *fratres* fuisse prodit illius necessarius et rerum Aquileiensium peritissimus sanctus Hieronymus epist. 7, alias 43, ad ipsum *Chromatium* adhuc presbyterum, pariterque ad Jovinum, et Eusebium, *Chromatii* germanum conscripta, in qua se ad tres simul unam tantum epistolam mittere affirmat, propterea quod invicem ita se ament, ut non

C minus tres *charitas jungat, quam duos natura sociavit.*

Hi duo sunt *Chromatius* et *Eusebius*; quos *natura germanos* iterum vocat in epistola 8, alias 42, ad Nicetam Aquileiensem subdiaconum scripta: *Ecce, inquit, beatus Chromatius cum sancto Eusebio, non plus natura, quam morum æqualitate, germano, litterario me provocavit officio.* Non ergo *Jovini*, ut ad diem 22 Junii scripsit Baronius, sed *Eusebii* germanus erat *Chromatius*: cui tamen noster Henricus Palladius, lib. IX, pag. 158, unum *Jovinum* conjunxit. Alium fratrem, adhuc anonymum, habuit *Chromatius*, cujus fortitudinem in illius dormitione, impense laudat Hieronymus epist. 35, alias 3, ad *Heliodorum* (a). Hæc cum scripta fuerit A. D. 396, ut postea constabit, hinc Tillemontium tomo XI, pag. 536, *Martianæum* in *Notis*, et *Hadrianum Bailletum* in *Vitis Sanctorum* die 2 Decembris errasse oportet, dum *Chromatii* fratrem, de quo mortuo Hieronymus loquitur, *Eusebium* dicunt, qui tamen *Eusebius* 110 quadriennio serius adhuc erat in vivis, episcopali dignitate insignis, perinde ac *Jovinus* et *Chromatius*, teste Rufino in priori *Apologia* A. D. 400 exarata (b). *Matrem* viduam et *sorores* vir-

(a) Hunc alium *Chromatii* fratrem adhuc anonymum solus clarissimus Fontaninus intrusit; cui non assentiuntur Bernardus Maria de Rubeis, qui unicum *Eusebium Chromatii* fratrem agnovit. Videatur ejus *Dissertatio De Rufino*, cap. 2, pag. 15 et 14.

(b) In hac priori *Apologia*, quam hic citat Fonta-

ninus, et ad annum pertinet 400 aut 401, uti etiam De Rubeis consentit, in memorat Rufinus *Chromatium, Jovinum* et *Eusebium*, qui cum ante annos, ut ipse ait, fere triginta, essent sub Valeriano episcopo Aquileiensi alter presbyter, alter archidiaconus, alius diaconus, episcopatus deinde honore ipsi quoque aucti